

Småföretags- barometern 2023

Gotlands län

ett samarbete mellan:

företagarna

Sparbankernas
Riksförbund

Swedbank

INNEHÅLL

Om Småföretagsbarometern	3
Sammanfattning av konjunkturläget i Gotlands län.....	4
Konjunkturutvecklingen i Sverige och näringslivet i Gotlands län.....	5
Näringslivet i Gotlands län.....	5
Småföretagsbarometern – Gotlands län	6
Konjunkturindikatorn	6
Företagens prisförväntningar	11
Expansionsutsikter och tillväxthinder	12
Slutsatser	14

OM SMÅFÖRETAGS- BAROMETERN

Småföretagsbarometern är en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar på utvecklingen de kommande 12 månaderna. Underlaget utgörs av intervjuer med företagare som har minst en och högst 49 anställda. Det är alltså företagarnas personliga uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i den redovisade indikatorn för konjunkturen.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturundersökning inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. Undersökningen omfattar 4 000 företag inom det privata näringslivet med 1–49 anställda. Urvalet motsvarar totalt över 473 000 privata företag fördelade över hela landet. Storleken på urvalet och antalet respondenter gör att svaren kan delas upp geografiskt så att vi kan mäta skillnader i konjunkturuppfattning hos Sveriges småföretag i samtliga län.

Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Företagarna, Sparbankernas Riksförbund och Swedbank. Vid genomförandet av intervjuerna har Novus medverkat. Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till att öka kunskapen om och insikten kring de små och växande företagens betydelse för den svenska ekonomin.

NETTOTAL OCH KONJUNKTURINDIKATORN

För att underlätta snabba svar ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring och statistik.

- a. Ja/nej
- b. Större, oförändrad eller mindre

Småföretagsbarometerens konjunkturindikator baseras på **nettotal** där svaren räknas om till procentandelar. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar och procentandelen negativa svar benämns nettotal. Ett värde mindre än noll betyder kontraktion, medan ett värde över noll betyder expansion. Nettotalet visar alltså hur snabbt tillväxten förändras, snarare än en absolut nivå.

Sedan adderas nettotalen för *sysselsättning, ordergång och omsättning*. Summan av dessa nettotal bildar småföretagens **konjunkturindikator**.

SAMMANFATTNING AV KONJUNKTURLÄGET I GOTLANDS LÄN

Småföretagskonjunkturen i Gotlands län har försvagats under 2023 efter den kraftiga uppgången i fjol när effekterna av pandemin klingade av. Nedgången i konjunkturindikatorn blev dock inte lika djup som Västernorrlands län som uppvisade den svagaste konjunkturen. Den starkaste konjunkturen är i Norrbotten följt av Uppsala och Västerbottens län. De gotländska företagen räknar med en fortsatt svag konjunktur och det är ett tydligt omslag från fjolårets optimistiska framtidsplaner.

- **Sysselsättningstillväxten** i länets småföretag har stannat upp efter uppgången i fjol. Något som även avspeglas på riksnivå. Det osäkra konjunkturläget hindrar dock inte småföretagen från att öka antalet anställda de kommande tolv månaderna. Nettotalet för sysselsättningen väntas stiga i det positiva territoriet där länets företag är något mindre expansiva i sina planer än i riket som helhet.

- **Tillväxt i orderingången** har avtagit i länets företag efter uppgången i fjol, vilket är i linje med riksgenomsnittet. Prognosen för de kommande tolv månaderna pekar på att tillväxttappet i orderingången bromsas upp, men en fortsatt nedgång förutses. Det är en mer pessimistisk bedömning jämfört med i riket som helhet och betydligt lägre förväntningar jämfört med fjolårets undersökning.

- **Omsättningstillväxten** i småföretagen ökade kraftigt efter pandemin men har i år följts av en tydlig avmattning både i länet och i riket som helhet. Förväntningarna för det närmaste året pekar på en fortsatt nedgång i omsättningstillväxten.

- **Lönsamhetstillväxten** i småföretagen har minskat under de senaste tolv månaderna efter fjolårets ökning där länet placerar sig på nivåer som är under rikssnittet. Även om länets företag förutses en återhämtning i lönsamheten det närmaste året är det historiskt sett låga förväntningar.

- Drygt fem av tio företag i länet (54 procent) ser goda **expansionsmöjligheter**, vilket är något lägre än det historiska genomsnittet men något lägre jämfört med förra året (67 procent).

- Det främsta **tillväxthindret** hos småföretagen i Gotlands län är bristen på lämplig arbetskraft, vilket drygt var tredje företag uppger. Svag efterfrågan har seglat upp som det näst största tillväxthindret men upplevs som ett mindre hinder i länet jämfört med i övriga riket.

KONJUNKTURUTVECKLINGEN I SVERIGE OCH NÄRINGSLIVET I GOTLANDS LÄN

De svenska småföretagen återhämtade sig snabbt efter pandemin och konjunkturindikatorn steg till 57 under 2022 efter ett fall till historiskt låga nivåer 2021 (-15). Men småföretagen står inför nya utmaningar. Pandemin och kraftiga produktionskostnadsökningar har följts av historiskt hög inflation och snabbt stigande räntor. Effekterna för småföretagen ser vi redan i resultaten. Konjunkturindikatorn föll till 25 under den senaste tolv månadsperioden och avviker från företagens planer från i fjol då den förväntades stiga till 77. Samtliga delar blev klart svagare än vad företagarna förutsåg och den största tillbakagången var i orderingången och i sysselsättningen. Men det är en splittrad konjunkturbild. Störst var nedgången inom detaljhandel och bygg medan övriga tjänsteföretag klarat sig bättre.

Småföretagen räknar med en fortsatt svag konjunktur under det närmaste året. Om deras prognoser stämmer skulle konjunkturindikatorn sjunka till 18, vilket är klart lägre än dess historiska genomsnitt. Något stöd från orderingången förväntas inte och omsättningen faller tillbaka med risk för att företagens sysselsättningsplaner är alltför optimistiska. Räntehöjningarnas effekter på den svenska ekonomin har vi ännu inte till fullo sett med risk för att småföretagen underskattar konjunkturedgången. Men även kring framtidsförväntningarna är bilden splittrad. Mest pessimistiska är företagen inom detaljhandeln och byggföretagen medan det finns en övervikt av tjänsteföretag som räknar med ökad tillväxt det närmaste året.

Näringslivet i Gotlands län

BEFOLKNING OCH DEMOGRAFI

Gotland är landets minst befolkade region och även den med lägst medianinkomst. Arbetslösheten är den näst lägsta i landet och den demografiska försörjningskvoten är tredje högst och ökar snabbare än genomsnittet. Detta innebär att de som arbetar behöver försörja allt fler yngre och äldre. Befolkningsökningen är däremot den femte högsta i landet vilket är positivt för den regionala ekonomin på sikt. Då Gotland endast består av en kommun sammanfaller den med regionen. Gotland som kommun klassificeras som en mindre stad/tätort av SCB.

NÄRINGSLIV

61 procent av gotlänningarna arbetar i privat sektor, vilket är något mindre än riket i stort. Gotland utmärker sig positivt då regionen har drygt 50 procent fler företagare än riksgenomsnittet. Andelen nya företag är den tredje högsta. Trots att Gotland utmärker sig inom turistnäringen är byggverksamheter och företagstjänster de största anställarna. Gotland kommer fjärde högst när det gäller skatteintäkter från småbolag och tredje högst beträffande kvinnor som högsta befattningshavare i företagen. Bruttoregionalprodukten per capita var 375 000 kronor år 2021, vilket är lägst i riket.

REGIONAL UTVECKLING OCH INFRASTRUKTUR

Gotland är den enda regionen utan kommersiell tågtrafik. Detta speglar sig i att endast en fjärdedel av befolkningen är nöjd med kollektivtrafiken, vilket är lägst i landet. En bristande tillgång till kollektivtrafik sänker branschbredden och i förlängningen bruttoregionalprodukten. Även de tre stora hamnarna i Visby, Slite och Klintehamn börjar nå full kapacitet och behöver därmed expanderas för att möta framtida behov enligt regionen.

SMÅFÖRETAGSBAROMETERN – GOTLANDS LÄN

Konjunkturindikatorn

Konjunkturen beskriver den makroekonomiska utvecklingen, alltså det allmänna ekonomiska läget i en ekonomi. Framför allt omfattar begreppet arbetslöshet, inflation och tillväxt. När man talar om konjunktur brukar man tala om hög- eller lågkonjunktur beroende på konjunkturcykeln. En konjunkturcykel är vanligtvis mellan tre och åtta år.

Högkonjunktur är när näringslivet har fullt upp med att producera och leverera varor eller tjänster. Det betyder att arbetslösheten är låg och att investeringarna ökar.

Lågkonjunktur är när efterfrågan på varor och tjänster är mindre än det som produceras. När företagen upplever minskad efterfråga på varor eller tjänster, kan de tvingas dra ner på personal och avstå nyinvesteringar. Det betyder att arbetslösheten ökar och investeringar minskar.

I Småföretagsbarometern redovisas småföretagens sysselsättning, ordergång och omsättning för att få en bild över konjunkturläget i länet. Genom att addera nettotalen för dessa tre faktorer får vi konjunkturindikatorn för småföretagen i länet. Figur 1 visar att Gotlands konjunkturindikator har följt rikssnittets kurva skapligt med undantag för i början av 00-talet då nedgången i länet som för riket i riket som helhet.

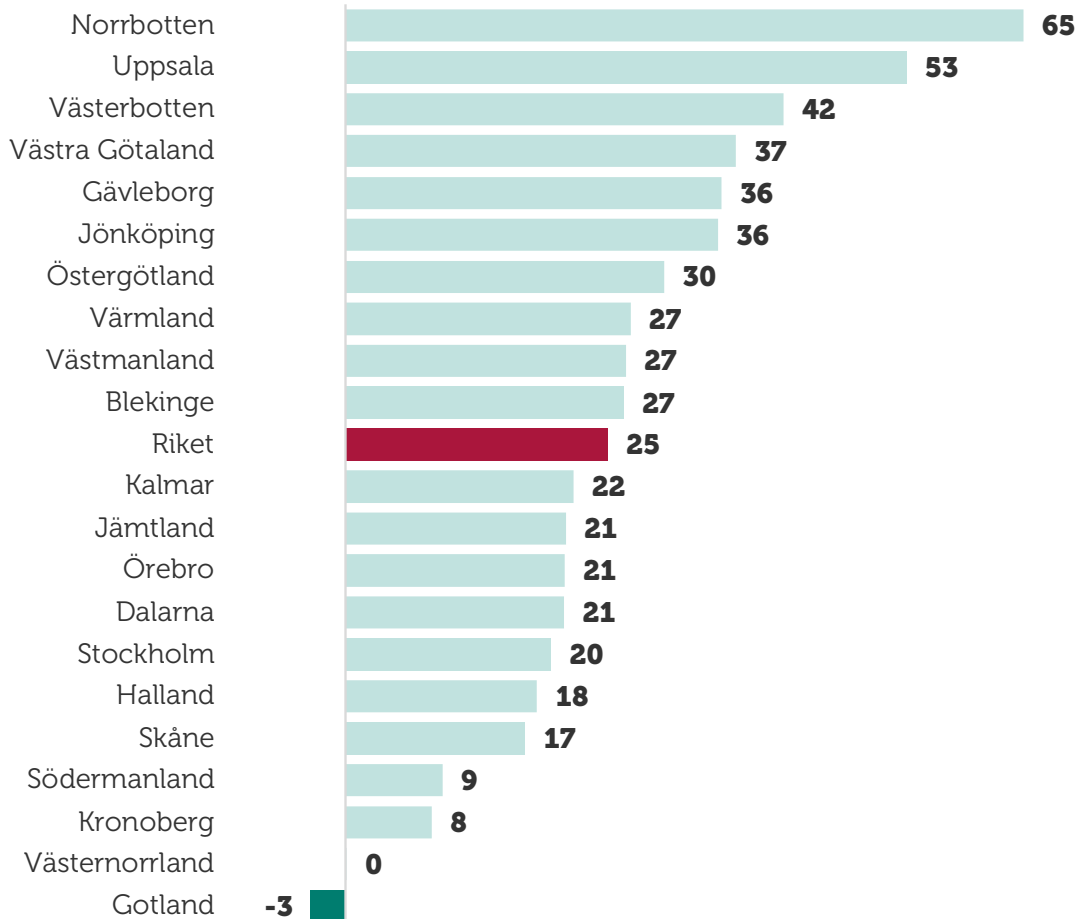
Årets Småföretagsbarometer visar en tydlig nedgång i småföretagskonjunkturen efter den kraftiga uppgången ifjol, som delvis drogs upp av borttagna pandemirestriktioner och ett uppdämt konsumtionsbehov. I stället har nya utmaningar tillkommit i spåren av den höga inflationen och de snabbt stigande räntorna. Länet konjunkturindikator sjönk till minus 3 i årets undersökning från 70 förra året och innebär att tillväxten i länet har minskat. En utveckling som är i linje med vad småföretagen i hela riket visar.

Det förändrade omvärldsläget med risk för en annalkande lågkonjunktur har satt avtryck i företagens förväntningar för det närmaste året både i länet och i riket som helhet. Småföretagen som i fjol förutsåg en fortsatt konjunkturuppgång räknar med att den svaga konjunkturen består även om fallet i konjunkturindikatorn bromsar in. Länet konjunkturindikator sjönk till minus 3 men är klart lägre nivåer än fjolårets förväntningar då konjunkturindikatorn förväntades göra ett mindre tapp till 64.

Figur 1. Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (netttotal) i Gotlands län och riket 1995–2023.

Figur 2. Länsfördelning runt riksgenomsnittet av sammanlagd konjunkturindikator (netttotal) 2023.

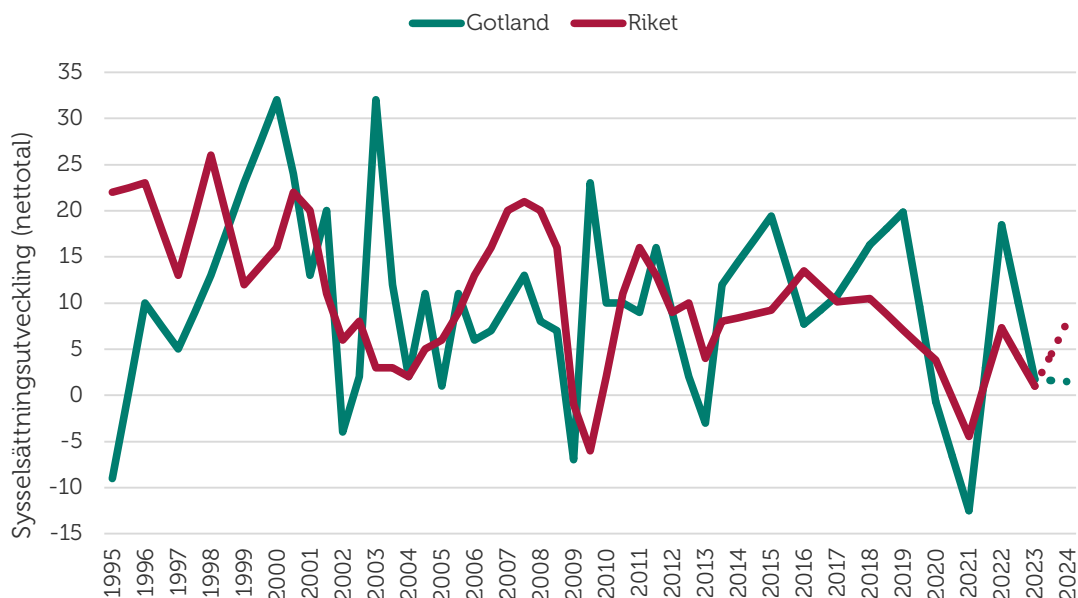
Sysselsättning

Sysselsättning mäter hur många som har jobb. Att vara i arbete kan vara som anställd, egen företagare eller att på annat sätt arbeta heltid eller deltid. Ett netttotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Det innebär alltså att sysselsättningen totalt sett ökar i landets småföretag.

Sysselsättningstillväxten i småföretagen har uppvisat en avtagande trend sedan 2016 för att böttna i samband med pandemin. I fjol tog sysselsättningen fart och nettotalet för sysselsättningen steg till 18 i länet efter att varit i det negativa territoriet under 2021, då en övervikt av företag rapporterade om en minskad sysselsättning. I år har sysselsättningsökningen stannat upp och nettotalet sjönk till 2, vilket innebär att en fortsatt övervikt av företagen rapporterar en ökad sysselsättning. Det antyder en stor branschspridning där länets tjänsteföretag i större utsträckning minskade antalet anställda jämfört med tjänsteföretagen.

Det osäkra konjunkturläget hindrar inte småföretagen från att öka antalet anställda de kommande tolv månaderna. Nettotalet för sysselsättningen väntas stanna kvar i det positiva territoriet där länets företagare är något mindre expansiva i sina planer än i riket som helhet med ett netttotal på 1 jämfört med rikets 8. Mest expansiva anställningsplaner är i länets industrisektor. Trots en förväntad uppgång i sysselsättningen är det lägre anställningsplaner jämfört med ifjol då 23 procent av länets företag räknade med att öka antalet anställda jämfört med årets 9 procent. Utsikterna inom handel, transport och bygg är betydligt mer återhållsamma visar årets riksbarometer. Det är också här som störst andel företag räknar med att minska antalet anställda. Riskerna är på nedsidan. Historiskt har företagen överskattat sina anställningsplaner samtidigt som konjunkturutsikterna är osäkra. Hushållens urholkade köpkraft och ett minskat bostadsbyggande kan slå hårdare på företagens sysselsättningsplaner än vad företagarna själva uppper.

Figur 3. Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Gotlands län och riket 1995–2023.

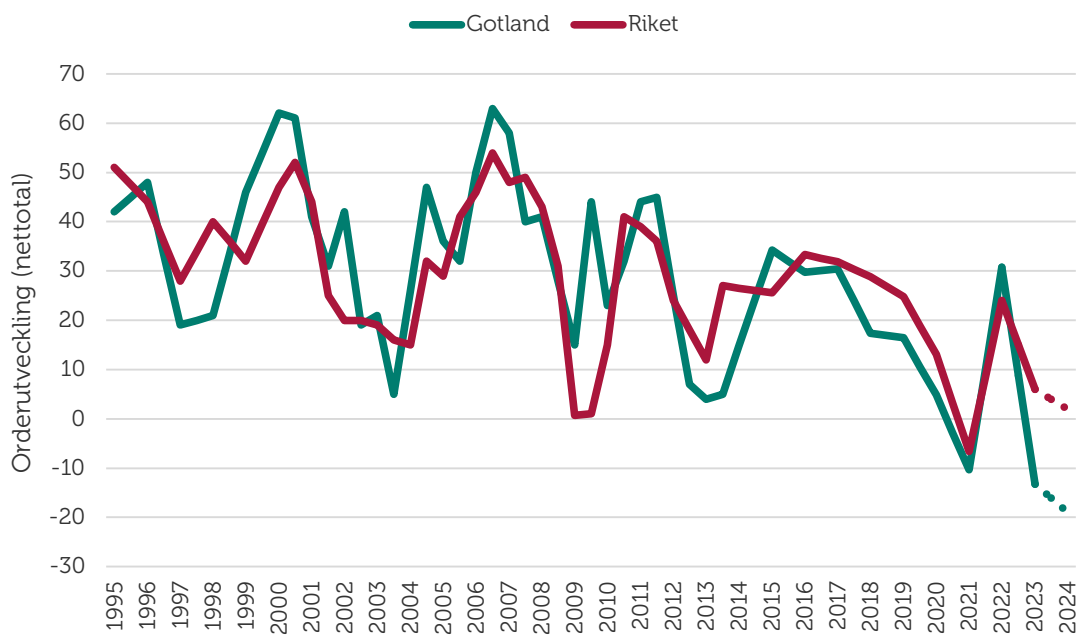

Orderingång

Med **orderingång** menas vanligtvis de beställningar som erhållits under en viss period. Eftersom själva antalet beställningar inte är särskilt informativt mäts orderingång som hur det totala värdet avseende orderingången, eller antal uppdrag, förändrats under tidsperioden.

Tillväxten i företagens orderingång ökade i fjol efter nedgången under pandemin. Nettotalet för orderingång steg till 31 både för länet och 24 för riket från att ha varit negativt 2021. Men det blev en kortvarig återhämtning. Omslaget i konjunkturen tillsammans med en hög inflation och snabbt stigande räntor har minskat tillväxten i företagens orderingång. En sjättedel av länets företag uppger att orderingången har ökat det senaste året jämfört med 36 procent som anser att den har minskat och innebär att nettotalet sjönk till -13. Framtidsutsikterna är lågt ställda jämfört med fjolåret då nettotalet för orderingången förväntades sjunka till 19. I årets undersökning väntas en betydligt måttligare utveckling och nettotalet förväntas sjunka ytterligare till -19, vilket också framträder på riksnivå.

Figur 4. Orderutveckling (netttotal) i Gotlands län och riket 1995–2023.

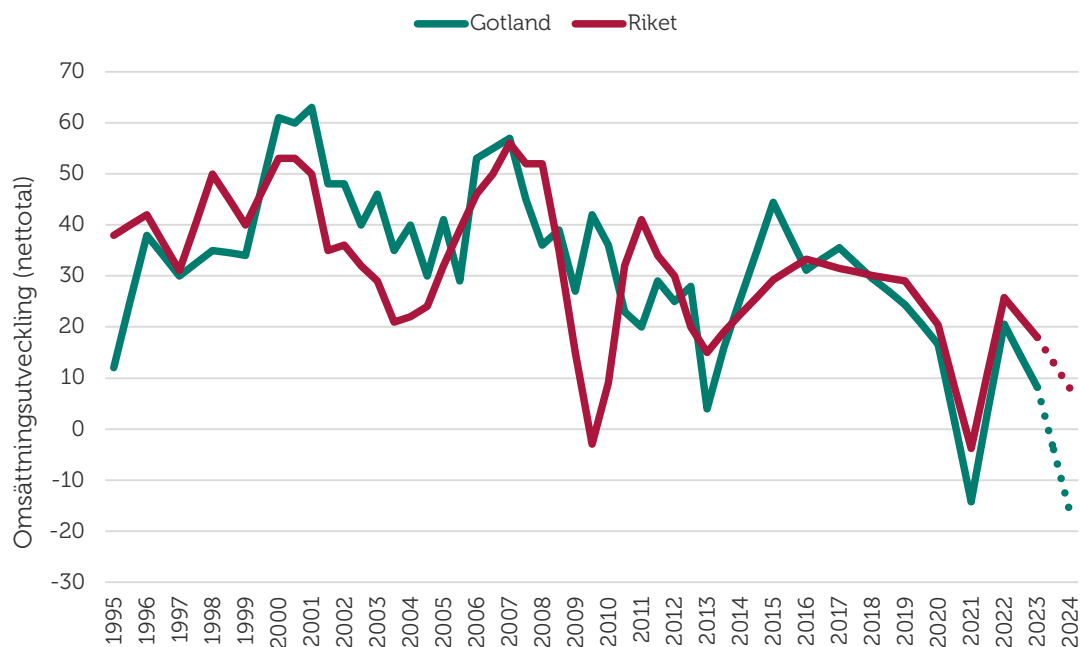
Omsättning

Ett företags **omsättning** är likvärdigt med dess sammanlagda intäkter från sålda varor och utförda tjänster under en viss period. Förändringar i omsättningen jämfört med föregående period används ofta för att indikera företagets tillväxt.

Omsättningstillväxten har dämpats hos länets företag likväl som för riket som helhet efter uppgången i fjol som kan ses som en rekyl efter den kraftiga nedgången under pandemin. 40 procent av länets företag uppger att lönsamheten har ökat de senaste tolv månaderna medan 32 procent anser att den har minskat. Det ger ett nettotal på 8 jämfört med 21 i fjol och innebär att nedgången i omsättningstillväxten följer utvecklingen för riket som helhet där nettotalet sjönk till 18 från fjolårets 26. Att omsättningen inte fallit i samma omfattning som orderingången kan sannolikt förklaras av att företagen betat av inneliggande orderstockar. Omsättningen i nominella termer kan också ha upprätthållits av högre försäljningspriser som företagen genomfört under året. I så fall kan den volymmässiga omsättningstillväxten vara väsentligt lägre.

Länets företag räknar dock med en nedgång i omsättningstillväxten för de kommande tolv månaderna. Andelen företag som räknar med en ökad omsättning sjunker till 19 procent samtidigt som 35 procent tror att omsättningen kommer att minska, vilket ger ett nettotal på 16. Mest pessimistiska är länets tjänsteföretag även om det är en splittrad bild. En tredjedel av företagen (40 procent) räknar med en minskad omsättning jämfört med 13 procent som tror på en ökad omsättning. I industriföretagen är bilden den omvända, fler företag (40 procent) tror på en ökad omsättning än de som räknar med att den minskar (15 procent).

Figur 5. Omsättningsutveckling (netttotal) i Gotlands län och riket 1995–2023.

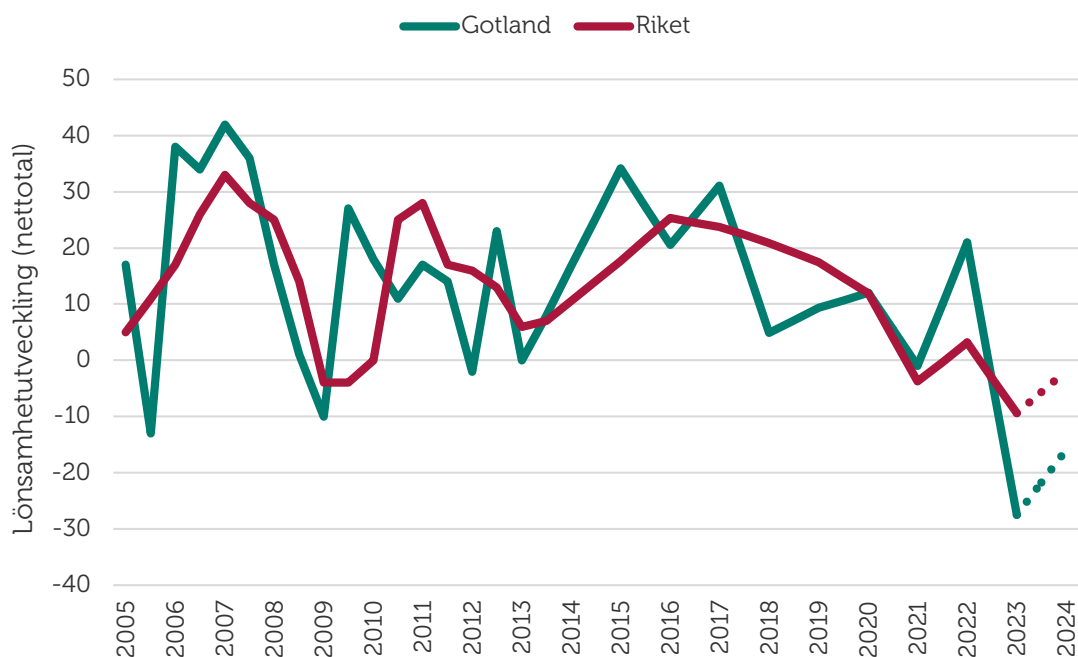

Lönsamhet

Lönsamheten i länets företag steg i fjolårets rapport efter en nedgång sedan 2015 med men har åter fallit tillbaka. I årets undersökning var det 19 procent av länets företag som ansåg att lönsamheten hade förbättrats under de senaste tolv månaderna medan 46 procent upplevde att den hade försämrats. Nettotalet för lönsamheten noterades till -28 vilket är en rejäl nedgång från fjolårets +21. Lönsamhetsförsvagningen är framträdande framför allt i länets tjänsteföretag, med övervikt av företag som upplevde att lönsamheten hade försämrats. Pandemin 2020, fjolårets kraftiga produktionskostnadsökningar och därtill en svagare konjunktur har pressat ned lönsamheten i de svenska småföretagen. I årets barometer sjönk nettotalet för lönsamheten till -9 för riket, vilket är den lägsta nivån sedan finanskrisen i början av 1990-talet.

De gotländska lönsamhetsförväntningar är lågt ställda även om en viss återhämtning förutses. Det gör att länets nettotal för lönsamhet stiger till -16 men är långt ifrån fjolårets förväntningar då nettotalet noterades till 3. Industrieföretagen i länet är mer optimistiska jämfört med tjänsteföretagen där en fortsatt övervikt av företag förutser en försämrad lönsamhet.

Figur 6. Lönsamhetsutveckling (netttotal) i Gotlands län och riket 2005–2023.

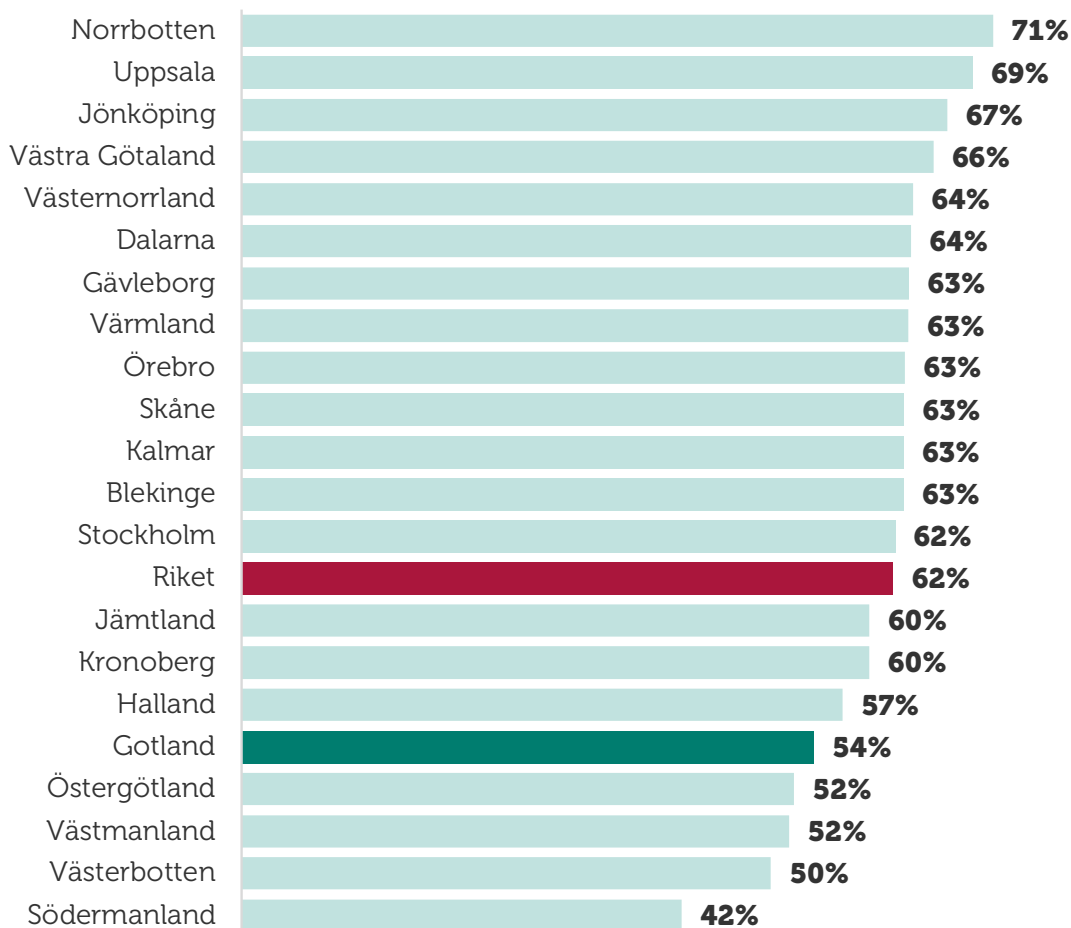
Företagens prisförväntningar

Lönsamhetsförsvagningen sker trots att företagen har höjt sina priser, vilket skulle tyda på att prisökningarna varit lägre än företagens produktionskostnadsökningar. I fjolårets undersökningar planerade tre fjärdedelar av länets företag att höja priserna. I årets barometer hade andelen sjunkit till 66 procent, vilket är högre än riksgenomsnittets 47 procent. Det blir också svårare för företagen att höja priserna mot sina kunder när konjunkturen försvagas. På frågan om hur stora prisökningar företagen planerar under 2023 uppger hälften av länets företag prisökningar i linje med inflationen som prognostiserades till 5,5 procent enligt Riksbankens februariprognos. Vart trettonde företag (7 procent) planerar högre prisökningar än inflationen.

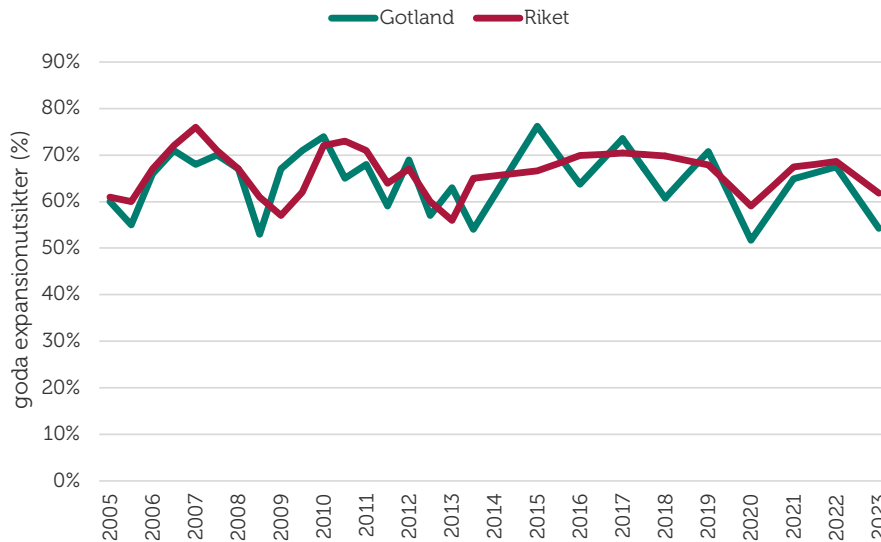
EXPANSIONSUTSIKTER OCH TILLVÄXTHINDER

Fem av tio företag i länet ser goda eller mycket goda möjligheter att expandera, vilket är i linje med det historiska genomsnittet men något lägre jämfört med förra året (67 procent). Med undantag för den djupa nedgången i början av 1990-talet har småföretagen varit optimistiska om sina tillväxtmöjligheter oavsett svängningar i konjunkturer. Långsiktiga visioner kring företagets framtida verksamhet spelar sannolikt en större roll än tillfälliga svängningar i konjunkturer. Gotlands län uppvisar en motsvarande utveckling och är strax under riksgenomsnittet. Mest optimistiska är företagen i Norrbotten följt av Uppsala och Jönköpings län medan lägst förväntningar finns i Södermanland och Västerbottens län.

Figur 7. Företagens expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) per län och i riket 2023.

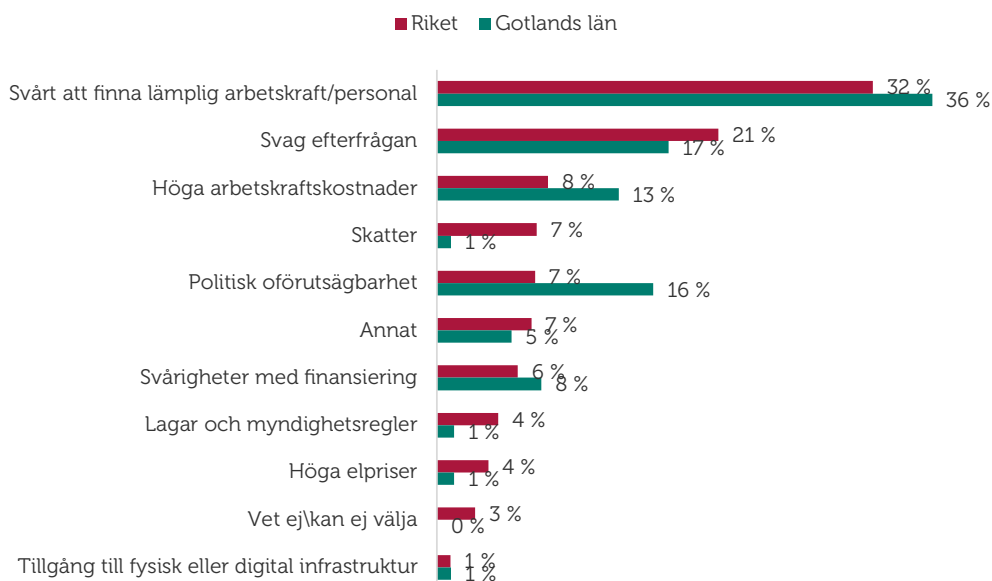
Figur 8. Expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) i Gotlands län och riket 2005–2023.

Det är relativt enkelt att starta företag i Sverige, men inte alltid lika lätt att få företaget att växa och bli framgångsrikt. Det finns många svårigheter och hinder som hämmar företagens jobb- och välfärdsskapande. Det gäller till exempel småföretagens konkurrenssituation, samt konkreta hinder som kostnaderna för att anställa och möjligheten att hitta nya medarbetare med rätt kompetens.

Det främsta tillväxthindret är bristen på lämplig arbetskraft trots en svagare konjunktur. I årets undersökning uppger 36 procent av länets företag det svaret, vilket är samma som förra året. Även tidigare mätningar bekräftar att svårigheterna att hitta lämplig arbetskraft och utgör ett betydande hinder för tillväxt. Svag efterfrågan är det näst vanligaste hindret och har ökat från 6 procent av länets företag i fjol till 17 procent i årets undersökning. Det är sannolikt en effekt av den svagare konjunkturen och som också satt avtryck i flera branscher inte minst inom handel men även delar av tjänstesektorn och bygg. Omslaget i konjunkturen innebär att andra tillväxthinder av strukturell betydelse minskar.

Figur 9. Tillväxthinder enligt företagen i Gotlands län och i riket 2023 (procent).

SLUTSATSER

Det är en tydlig inbromsning i småföretagskonjunkturen som årets Småföretagsbarometer visar efter uppgången i fjol som till viss del drogs upp av borttagna coronarestriktioner och ett uppdämt konsumtionsbehov. Sedan fjolårets undersökning har konjunkturindikatorn för riket som helhet fallit från 57 till 25. Men det är splittrad konjunkturbild. Hushållsnära företag har påverkats hårdast när hushållens köpkraft urholkats av den höga inflationen och de stigande räntorna men även byggföretagen nu när bostadsbyggandet faller och hushållens bostadsrenoveringar minskar. För tillverknings- och tjänsteföretagen har nedgången inte varit lika djup men ändå en tydlig avmattning jämfört med fjolårets undersökning. Lönsamheten i småföretagen har åter vänt ned efter fjolårets förbättring. Stigande produktionskostnader, kronförsvagning och en svagare efterfrågan har pressat ned lönsamheten i många företag både i länet och i riket som helhet trots att företagen har höjt sina priser. I årets barometer sjönk nettotalet för lönsamheten till -9 för riket, vilket är den lägsta nivån sedan svenska finanskrisen i början av 1990-talet.

Även om det finns ljusglimtar om att inflationen är på väg ned och räntetoppen kan vara nära är småföretagens förväntningar lågt ställda inför de kommande tolv månaderna sannolikt påverkade av det senaste årets utveckling. Om deras prognoser stämmer skulle konjunkturindikatorn sjunka till 18, vilket är långt ifrån fjolårets optimistiska planer. Något stöd från orderingången förväntas inte och omsättningen faller tillbaka med risk för att företagens sysselsättningsplaner är alltför optimistiska. Men de regionala skillnaderna är stora. Företagen i Gotland förutser en fortsatt nedgång under det närmaste året och konjunkturindikatorn stiger till sjunker till minus 34. Mest optimistiska är Norrbotten, Östergötland och Uppland. Mest pessimistiska är företagen i Södermanland och Gotland där konjunkturindikatorn noteras i det negativa territoriet.

Företagens framtidsplaner sker under en osäker omvärldskonjunktur. Räntehöjningarnas effekter på den svenska ekonomin har vi ännu inte till fullo sett med risk för att småföretagen underskattar konjunkturbedgången. Positivt är att företagen har byggt upp kapitalbuffertar vid oväntade händelser, till exempel vid halverade intäkter under tre månader. Sju av tio företag skulle klara sig från en konkurs vid halverade intäkter genom att använda företagets besparingar. Tio procent av företagen uppger att de skulle gå i konkurs och är särskilt koncentrerat till detaljhandeln och delar av tjänstesektorn.

Swedbank

Swedbank, Landsvägen 40, 172 63 Sundbyberg
Postadress: 105 34 Stockholm

08 – 585 900 00 | info@swedbank.se | swedbank.se

Sparbankernas Riksförbund

Sparbankernas Riksförbund, Vasagatan 11, 111 20 Stockholm
Postadress: Box 16249, 103 24 Stockholm

08 – 648 206 20 | info@sparbankerna.se | sparbankerna.se

företagarna

Företagarna Sverige Service AB, Rådmansgatan 40, 113 57 Stockholm
Postadress: 106 67 Stockholm

08 – 406 17 00 | info@foretagarna.se | foretagarna.se